

Препорука критеријума за оцењивање

Друштво за српски језик и књижевност Краљево даје препоруку за наставнике српског језика и књижевности у складу са Законом о основама система образовања и васпитања и Правилницима о оцењивању у основној и средњој школи, уз извод из њих, који су дати као саставни део ове Препоруке

ПООШ¹ члан 2.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

*1) објективност у оцењивању према **утврђеним критеријумима**;*

и ПОСШ² члан 2.

*1) поузданост: означава усаглашеност оцене са утврђеним, **јавним** и прецизним критеријумима оцењивања;*

ПОСШ члан 14.

*Критеријуми оцењивања морају бити **усклађени на нивоу стручног већа** у оквиру истог и/или сродних предмета и **усвојени** на педагошком колегијуму. Оцењивање из истог предмета у једној школи изводи се на основу истих или упоредивих критеријума и инструмената оцењивања*

ПОСШ члан 15

*Наставник је дужан да обавести ученике о наставним садржајима који ће се проверавати према распореду из става 1. овог члана, најкасније **пет** дана пре провере.*

ПОСШ члан 24

*На почетку школске године **ученици, родитељи, односно старатељи** се **обавештавају о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени.***

ПООШ члан 11

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

ПООШ члан 12

*Оцена из писмене провере постигнућа уписује се у дневник у року од **осам** радних дана од дана провере, у противном писмена провера се **поништава**.*

Ако након писмене провере постигнућа више од половине ученика једног одељења добије недовољну оцenu, писмена провера се поништава за ученика који је добио недовољну оцenu.

*Оцена са писмене провере може бити понижена и **ученику који није задовољан оценом.***

*Писмена провера из става 8. овог члана понавља се **једанпут** и може да буде организована на посебном часу.*

*Након понижене писмене провере, а пре организовања поновљене, **наставник је дужан да одржи допунску наставу, односно допунски рад.***

¹ ПРАВИЛНИК о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању "Службени гласник РС", број 34 од 17. маја 2019.

² ПРАВИЛНИК о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 82/2015)

ПОСШ члан 16.

*Ако после писмене провере постигнућа више од половине ученика једног одељења добије недовољну оцелу, писмена провера се понавља за ученика који је добио недовољну оцелу и за ученика који није задовољан оцелом. Провера из става 4. овог члана понавља се **једанпут** и може да буде организована **на часу допунске наставе**. Пре организовања поновљене провере, **наставник је дужан да одржи допунску наставу**, односно да организује допунски рад.*

*Ученик и родитељ има право на **образложење оцеле**, као и **право увида** у рад ученика (писмене радове, контролне задатке, тестове знања, производе практичног рада, презентације и др.) на основу кога је оцелу дата.*

Писмене провере знања:

Ученику је током писане провере знања забрањена употреба недопуштених средстава (мобиљни телефони, бубице, свеске, пушкице, књиге) и преписивање. Уколико наставник примети на часу употребу оваквих средстава против ученика се покреће васпитно-дисциплински поступак који означава тежу повреду радних обавеза ученика по ЗОСОВ³ 17 члан 83

*Став 7. употреба мобилног телефона, електронског уређаја и другог **средства** у сврхе којима се угрожавају права других или у сврху преваре у поступку оцењивања*

Писмени задаци су провера савладаности писменог изражавања ученика и подразумевају учеников самостални рад. Уколико наставник утврди да је ученик преписао (плагирао) туђ рад у било којој мери, сматра се да ученик није одговорио на задатак и добија оцелу недовољан (1)⁴

ПООШ члан 5 и ПОСШ члан 4

Ученику се не може умањити оцелу из предмета због односа ученика према ваннаставним активностима или непримереног понашања у школи.

Наставник је дужан да укаже на изворе одакле је рад преписан (слика екрана, линк, са датумом када је погледан од стране наставника), и да на тај начин документује преписано.

Задатак се може сматрати преписаним иако наставник није утврдио да се преписивање десило употребом недозвољених средстава, већ је **научен напамет** или на други начин.

Уколико наставник нађе два (или више) иста задатка код различитих ученика, како садржински или по сличним грешкама, сматра се да ученици нису написали задатак без обзира ко је од кога преписао и задатак се за те ученике понавља. Све писане провере знања треба писати писаним словима читко и уредно.

ПООШ члан 4

*Оцелу је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцеле садржи **препоруку** које активности ученик треба да предузме у даљем раду.*

³ ЗАКОН о основама система образовања и васпитања, 2017.

⁴ Након учињеног преступа, наставник је дужан да обавести одељенског старешину и против ученика се покреће васпитно-дисциплински поступак.

Пошто у самом Правилнику није прецизно наведен начин давања препоруке (писмено или усмено) наставник на часу индивидуалног исправка писменог задатка може да да усмену препоруку за напредовање ученика, уз обавезу да то убележи у свеску за писмене задатке.

Приликом оцењивања писмених задатака предлагемо да се вреднују следећи елементи, који могу бити изражени посебном оценом, или бодовним системом⁵, али без обавезе наставника да укључује било какво сумативно оцењивање.

ОБЛАСТ ОЦЕЊИВАЊА		ОЦЕНА	БОДОВИ КОЛИ ЧИНЕ ДЕО ОЦЕНЕ
САДРЖАЈ (ТЕМА)	✓ Ученик⁶ је добро одабрао примере којима може да аргументује став о задатој теми; ✓ Грађа је богата и адекватна.	5-4	1-30 бодова
	✓ Основна теза (став, поглед на тему) није представљена у довољној мери јасно; ✓ Недовољно јасно и прегледно саопштена; ✓ Недовољно грађе (непоткрепљено, уопштено).	3	
	✓ Основна идеја није саопштена; ✓ Грађа или њени делови нису у вези са темом, односно недовољно исказана (кохерентна) повезаност текста; ✓ Садржаји се везују за препричавање фабуле.	1-2	
ОРГАНИЗАЦИЈА И СТРУКТУРА	✓ Грађа је организовано изложена; ✓ Одабрана грађа има видљиву и логичку језичко - смисаону повезаност; ✓ Подела грађе на уже мисаоне целине (пасусе, одељке) сврсисходна и, с обзиром на компактност тих целина, оправдана; ✓ Свака реченица је нова мисао, без таутологије (сем кад она има стилско оправдање); ✓ Мисли се развијају прогресивно, напредујући према пуном одговору на тему; ✓ Јасно је.	5-4	1-20 бодова
	✓ Логичност редоследа излагања није поштована у довољној мери; ✓ Подела на пасусе (одељке) је у неким случајевима неоправдана и механичка; ✓ Не развијају се мисли прогресивно, има понављања или враћања.	3	
	✓ Несређена и нејасна форма приповедања која губи ток или га нема; ✓ Тешко се стиче слика о целовитости текста, описивање је неадекватно; ✓ Мисао нејасна и неразвијена, нема јасних	1-2	

⁵ Дат је ниже у тексту

⁶ Под речи ученик, равноправно се подразумева у реч ученица

	целина;		
ЈЕЗИК и правопис	✓ Богата и примерена лексика (разноврсност и оригиналност у избору речи у оквирима књижевног стандарда или функције датог језичког изражавања); ✓ Синтаксички јасно обликовање исказа (јасна и прецизна реченица, прилагодљивост облику казивања – субјективан или објективан однос према датој предметности, без сувишног или недовољног у реченичкој структури); ✓ Поштовање правописних правила на високом нивоу.	5-4	1-25 бодова
	✓ Сиромашан лексички фонд, употреба речи непознатог и неадекватног значења; ✓ Честа употреба фраза које немају своје стилско оправдање, устаљеност израза, понављања речи; ✓ Синтаксички коректно, али компликовано обликовање исказа (непотребно дуга и мање јасна реченица, нижа прилагодљивост форми приповедања – субјективан или објективан однос према датој предметности,); ✓ Погрешно писање слова, речи и интерпункције, недоследности у писању негације, гласовних промена.	3	
	✓ Језик недефинисан и сиромашан препун колоквијализама, и неадекватно употребљеног жаргона; ✓ Избор речи без логичког разлога и унутрашње логике текста; ✓ Нејасно и компликовано; ✓ Правописно некоректно, понављање неправилних језичких облика (грешке у писању негације, гласовних промена, облика речи); ✓ Недопустиве грешке у односу на узраст ученика.	1-2	
Уредност задатка	✓ Чист, прегледан и уредан задатак.	5-4	1-10 бодова
	✓ Задатак има мрље, жврљотине које нарушавају изглед текста, али не утичу на читљивост текста.	3	
	✓ Неуредан и нечитак задатак	1-2	
ПОСЕБНОСТ и ученика	✓ Индивидуалност; ✓ Оригиналност у приступу теми и језичко-стилском изразу ✓ Посебна ограничења и потребе.	1-15 бодова	
		Укупно 100 бодова	

Усмене провере знања

ПООШ члан 10

*У току полугодишта најмање **једна** оцена треба да буде на основу **усмене** провере постигнућа ученика.*

*Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, **домаћих задатака**, **учешћа у различитим облицима групног рада**, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада – портфолија, у складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.*

Оцењивање се врши континуирано, на сваком часу.

Ученици чије знање наставник проверава на часу усменим путем бирају се методом случајног одабира, према жељама ученика да тог дана одоварају усменим путем, или у договору са наставником.

Учеников успех на усменим проверама знања вреднује се на следећи начин, а у складу са Правилницима о оцењивању у основној и средњој школи:

- Одличан (5)
ученик на постављено питање одговара самостално, и показује висок ниво познавања градива, одговара на потпитања наставника без помоћи наставника и самостално повезује знања уводећи и појмове и појаве које се тичу других предмета, или на начин који показује висок степен развијености међупредметних компетенција. Успешно решава задатке на свим нивоима постигнућа (почев од препознавања градива до примене наученог на новим примерима). Успешно актуализује своја знања и повезује их са стварним примерима из живота.
- Врлодобар (4)
Ученик самостално одговара на питања, уз минималну помоћ и погрешке, добро познаје појмове који се тичу градива, не лута по теми постављаног питања, самостално одговара на потпитања која даје наставник, или уз малу помоћ наставника. Успешно решава задатке на свим нивоима постигнућа, уз малу помоћ наставника.
- Добар (3)
Ученик познаје градиво, уме да препозна појмове који се тичу градива и да их репродукује, уз помоћ наставника уме да одговори на потпитања, али често греша. Не открива узрочно-последичне везе и не може самостално закључивати о њима. Одговара на питања основног нивоа и задатке које је наставник већ давао на часу. Показује занимање и труди се, упркос свему.
- Довољан (2)
Ученик може набројати, именовати или уз помоћ наставника дефинисати само основне појмове, стално га треба подсећати и усмеравати у одговорима наводити на тачна решења и уз помоћ наставника је у стању да реши задатке основног нивоа. Отежано повезује дате чињенице и често греша у примени знања.
- Недовољан (1)
Ученик није савладао основне појмове које садржи тема коју одговара, не показује интересовање да уз помоћ наставника пронађе одговоре,

одговара са „не знам“ и „дајте ми један“, не жели усмено да одговара кад на њега дође ред или када га наставник позове да одговара

Формативно оцењивање

ПОСШ члан 3.

На основу података прикупљених формативним оцењивањем могу се извести оцене које се уносе у књигу евиденције о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник рада), у складу са критеријумима прописаним овим правилником. Под подацима, у смислу овог правилника, подразумевају се подаци о знањима, вештинама, ангажовању, самосталности и одговорности према раду, а у складу са школским програмом.

Домаћи задаци и посебни (индивидуални) задаци:

Наставник води евиденцију о домаћим задацима и индивидуалним задацима које је дао ученику.

Три ненаписана домаћа задатка вреднују се оценом недовољан (1)

Уколико ученик није понео домаћи задатак на час (није донео свеску, радну свеску, презентацију, плакат, пано или нешто друго), сматра се да га није урадио.

Уколико наставник утврди да је домаћи задатак писао неко други, или је преписан са интернета, сматра се да га ученик није урадио. Уколико ученик покаже на следећем часу уредно написан домаћи задатак, наставник то бележи у своју педагошку свеску, али се не брише минус или друга знака да је задатак неизвршен, уколико ученик заиста није поправио свој однос према домаћим задацима.

Уколико ученик добије посебан задатак у договору са наставником бира облик у којем ће га представити.

Ако ученик има задатак да спреми презентацију, мапу ума или други дигитални или аналогни садржај, оценом одличан (5) може се оценити презентација (дигитални алат) урађена по следећим критеријумима:

1. презентација садржи највише десет слајдова
2. слајдови нису оптерећени текстом већ служе само као основ за успешно презентовање садржаја
3. ученик одлично познаје тему о којој говори и излагање уз помоћ презентације (дигиталног алата) је течно и има свој логички след
4. презентација не поседује граматичке и правописне грешке
5. презентација није преузета са интернета (са сајта Википедије или слично), већ указује на изворе одакле је ученик преузео материјале.

Уколико је задатак површно одрађен, преузет са интернета, или само преузет текст без критичког односа према садржају, уколико ученик не познаје тему довољно да би самостално о њој говорио, али је показао интересовање и урадио задатак, његов се одговор позитивно оцењује као урађен, али не добија оцену, већ се позитивн одговор води у педагошкој свесци наставника.

Стална активност и пет узастопно тачно написаних задатака оцењује се оценом одличан (5)

Рад у групи:

Оцена за рад у групи иста је за све ученике у групи, осим уколико наставник није донео посебан поступак вредновања груног рада, и пише се у педагошкој свесци.

Знање стечено групним радом проверава се **индивидуално** и важи за **целу тему**, а не само за посебне радне задатке групе, и може се уписати у дневник рада.

Табела процене успешности тимског рада која је дата у програмима наставе и учења за изборни предмет Језик, медији и култура.

Групни рад	Елементи процене са показатељима		
НИВО/ОЦЕНА	РАД У ГРУПИ	ПОЗНАВАЊЕ ТЕМАТИКЕ	РЕШАВАЊЕ ЗАДАТКА
ВИСОК одговара оценама 4 или 5	Ученик сарађује са свим члановима групе, уважава њихове потребе, пажљиво слуша друге, поштује договоре групе, не касни, своје обавезе извршава на време и тачно.	Ученик поседује знања, показује спремност да прикупља нове информације, активно подстиче размену идеја и знања са члановима групе и уважава њихове идеје, често поставља питања која се односе на тему.	Ученик је у потпуности посвећен решавању задатка групе. Даје предлоге како решавати задатак.
СРЕДЊИ одговара оценама 3 или 4	Ученик сарађује са члановима групе уз мање тешкоће, повремено има проблема у комуникацији али их самостално решава, своје обавезе извршава уз подсећање и опомињање.	Ученик поседује извесна знања и повремено суделује у размени идеја, повремено поставља питања која се односе на тему.	Ученик уз помоћ наставника и/или осталих чланова групе учествује у решавању задатка. Ретко има предлоге како решавати задатак али кад га добије ради по њему. Повремено има активности које не доприносе решавању задатка.
НИЗАК одговара оценама 2 или 3	Ученик повремено има сукобе у којима напада особе а не проблем, своје обавезе извршава ретко и делимично.	Ученик поседује мало знања и показује малу спремност да прикупља нове информације, ретко суделује у размени идеја, ретко поставља питања која се односе на тему.	Ученик минимално доприноси решавању задатака. Нема предлоге како решавати задатке и када добије предлоге слабо их реализује.
НЕЗАДОВОЉАВАЈУЋИ одговара оцени 1	Ученик омета рад групе, доприноси неконструктивним сукобима и не извршава своје обавезе.	Ученик ништа не зна о теми и нема интересовање да сазна. Не учествује у размени идеја. Никад не поставља питања која се односе на тему.	Ученик омета решавање задатка.

Бројчани критеријум који важи за тестове или за друге врсте бодовних задатака:

- 0 – 40 % = 1
- 41% - 59% = 2
- 60% - 74% = 3
- 75% - 89% = 4
- 90% - 100% = 5

Било би **пожељно** да се ученицима којима недостаје један поен за вишу оцену, дозволи да добију вишу оцену јер процена тежине задатака може бити флексибилна, а на тај начин се ученици мотивишу да успешније раде.

ПОСШ члан 17.

*Закључну оцену из предмета утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника. Закључна оцена је бројчана и утврђује се на основу **свих оцена од почетка школске године** и сагледавања развоја, напредовања и ангажовања ученика и прикупљених података у педагошкој документацији наставника.*

Ученику који има мање од три оцене у току полугодишта не може се утврдити закључна оцена

*Предметни наставник који није утврдио прописан број оцена у току полугодишта обавезан је да ученику **који редовно похађа наставу**, а нема прописани број оцена, спроведе оцењивање на редовном часу или часу допунске наставе у току трајања полугодишта (у току последње недеље наставе) **уз присуство одељењског старешине, члана стручног већа, стручног сарадника (педагога или психолога) или групе ученика***

Закључна оцена за успех из предмета може изузетно да буде и највећа појединачна оцена уписана у дневник, добијена било којом техником провере постигнућа. Закључна оцена за успех из предмета не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;*
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;*
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;*
- 4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.*

*Закључна оцена за успех из предмета је **недовољан (1)**, ако је аритметичка средина свих појединачних оцена мања од 1,50.*

*Одељењско веће може да промени предлог закључне оцене предметног наставника **искључиво уз образложење према критеријумима** утврђеним овим Правилником. Одељењско веће утврђује нову оцену **гласањем**. Утврђена оцена из става 15. овог члана евидентира се у напмени, а у **записнику одељењског већа шире се образлаже**.*